

आगामी चुनावमा हाम्रो दाईत्व

लेखक प्रकाश पौड्याल

जब नेपालमा पंचायती व्यवस्था थियो नेपाली कांग्रेस एमाले र अन्य पार्टी बिपक्षीका रुपमा थिए । यिनीहरूले निकाल्ने जुलुसमा हरेक प्रकारका मानीशहरू सहभागी हुने गर्दथे । जुलुस ज्यादै जोडदार हुन्थ्यो । यिनीहरू पंचायती व्यवस्था विरुद्ध जोडदार भाषण दिन्थे । भाषण रोचक हुन्थो । पंचायती व्यवस्थालाई सराप्नु सराप्ने र तालीको जोडदार समर्थन लिन्थे । घन्टौ ताली ठोक्दा हातै राता हुन्थे । कसैले लात खान्थे त कसैले लाठी । कसैले जेलको हावा खान्थे त कसैले गोलीनै खान्थे । सहभागीहरूले केहि न केहि नखाई जुलुस सफलनै हुँदैन थियो ।

पंचायती व्यवस्थाको विरोध गर्दा ताली बज्नु ठिकै थियो । संपुर्ण नेपालीहरू यस व्यवस्था वाट पिडीत थिए । प्रजातन्त्र र मानव अधिकार शुन्य थियो । जब यिनीहरू पंचायती व्यवस्थालाई सराप्ने पन्चेहरू विदेशीहरूको हात छ, भन्थे । तर यी पार्टीहरूलाई प्रतिबंध लगाउन विदेशी कुटनिधीज्ञ नत हात समाउन आउथे नत तिनीहरू पचेहरूको समर्थनमा जुलुस निकाल्थे । न यी विदेशीहरू धर्ना दिन्थे, नत यिनीहरू नेपालमा आई गोली चलाउथे । २०४६ को आन्दोलनमा गोली

चलाउने र चलाउन आदेश दिने सबै नेपालीनै थिए । आन्देलन गर्ने जस्तै आन्देलन दवाउने मन्डले पनि नेपालीनै थिए ।

आन्दोलन सफल भयो र प्रजातन्त्र आयो । चुनाव हुने भयो । सबैले भाषण दिए । सबैले आफु ठुलो भने र दोष अरुलाई थोपरे । भाषणमा कसैले पनि आफ्नो पार्टीको सिद्धान्त, नीती, भिजन र वास्तवीकताको उल्लेख गरेनन् । जस्ले गर्दा आम नागरीक पनि नेताहरूको जोसीला शब्द, नातागोता, जातभातका आधारमा पार्टी समात्न थाले । काला रंगका मधेशवासी हरुलाई बिहारी ठान्ने पहाडिया एमालेमा गए । गहुगोरा जती सबै पहाडिया देख्ने मधेशवासी सद्भावना समर्थक भए । कम्युनिजम विरोधी व्यापारीहरू कांग्रेसी बने । दरबारीया आसीर्बाद चाहनेहरू राप्रपाका समर्थक भए । कसैले पनि आफ्नो पार्टीको भिजन, सिद्धान्त र दिर्घकालीन नितीको ख्याल गर्न आवश्यक ठानेनन् । आफ्नो पार्टीले गरेका सबै कामको समर्थन र अन्यको सधै विरोध गर्ने गलत प्रवृती नेताहरूमा मात्र सिमित नरही सर्वसाधारण कार्यकर्ता र समर्थक मा समेत फैलियो ।

ठूला ठूला सपना वाङ्मने र देख्ने क्रम चलन थाल्यो । कांग्रेसले सरकार बनायो, एमाले प्रमुख विपक्षी भयो । पहिले पंचायत विरुद्ध एक हुने एमाले र कांग्रेस अब एक अर्का प्रति आरोप प्रत्यरोप गर्न थाल्यो । शिषु प्रजातन्त्रको पहिलो सरकारले तेस्रो वर्ष देख्न पाएन । सबै पार्टीले दोष विपक्षी र विदेशीलाई नै लगाए । पार्टी फुटाई संसद भंग गर्न नत विपक्षीले धर्ना दिए नत कुनै विदेशी राजदुत अनशन बस्न आए । सरकार भंग गर्न नत भारतले नाका बन्द गर्यो नत चिनले बन्दुक देखायो । कांग्रेस पार्टी फुटाउने चिरन्जीवी जस्ता छत्तीसे पनी नेपालीनै हुन् । संसद भंग गर्ने गिरीजा पनी नेपालीनै हुन् । गजबः दुबै सत्ताफक्षनै थिए । तर दोषी भने विपक्षी र विदेशीनै भए । त्यस्मा राजदरवार पनी समावेश भयो ।

फेरी, एमाले सरकार बनाउन सफल भयो । अब पालो कांग्रेसको । सबैले दोष विपक्षी, दरवार र विदेशीलाई नै लगाए । कांग्रेसले समातेका एल सी काण्डका अभियुक्तहरूलाई रातरात जेल मुक्त गर्न नत भारतीय राष्ट्रपती नेपाल आए नत अमेरीकी सैनिक । मोटो रकम लिएर करोडौंको ठगी गर्नेलाई निर्लज भई सजाय मुक्त गराउने माकुनेहरू नेपालीनै हुन् । आफनो

पार्टीले जेगरे पनी जायज ठान्ने एमाले समर्थक र पहिलेको पाठ बिर्सिएर फेरी संसद भंग गर्ने एमाले नेताहरू सबै नेपालीनै थिए ।

प्रजातन्त्र संग संगै भित्रीएको यो खराब कल्चरले गर्दा कसैले केहि गर्न सकेनन् । केही गर्छु भन्नेहरूमा निरासा छाियो । सबै आ आफ्ना ब्यक्तीगत प्रगतीलाई मात्रै महत्व दिन थाले । काठमाण्डौंमा आलीसान भवन बनाउनु, मंहगा गाडी चड्न पाउनु र उद्घाटन गर्न पाउनुलाई देश विकास सम्भन पुगे । कुर्सी र हिरोइजमकालागी सधै विभिन्न माग राखी हडताल गरे जस्ले गर्दा देशको आर्थिक अवस्था धरासायी भयो । बेरोजगार र गरीबीले अकाश छोयो । प्रचन्डहरूले मौका पाए र यी बेरोजगारहरूलाई नयां सपना बाडे । सक्तीसाली छापामार तयार भयो । दशौं हजार भन्दा वडीको ज्यान गयो । सपना देख्न वाध्य नेपालीहरू ठुलो धरापमा परे ।

कलीला विधार्थीहरूलाई हतीयार भिराई देशलाई गृह युद्धमा फसाउने माओवादी नेत्रित्व पनी नेपालीनै हो । दुई करोड नेपालीलाई लात हानेर ज्ञानेन्द्र सामु कुर्सीको लागी रुने रुन्चे शेरबहादुर पनी नेपालीनै हो । के कुनै विदेशीले माओवादीलाई चुनावमा भाग लिई देश विकासमा

सहभागी हुन बन्देज लगाएका थिएर ? के कुनै पार्टीले शेरबहादुर देउवालाई राजासामु रुन भनेका थिएर । माओवादीलाई हतियार सिकाउन नत चाईनीज सैनीक आए नत भारतीय छापामार । आफुकै भएपनी जवरजस्ती त पक्कै आएनन् होला, त्यसो भए बोलाउने चाहीं को ? नेपाली, विदेशी वा विपक्षी ?

सधैं अरुलाई औला देखाई आफु चोख्खीने यो प्रवृत्ती विशाल रोगको रुपमा बिकसीत हुदैछ । यस रोगलाई अबहुने चुनाव अगावै निमूलपानु पर्दछ । हरेक पार्टीले आफना पुरानो गल्ती स्वीकारनु पर्दछ, र अब फेरी यस्तो गल्ती नदोर्याउने प्रण गर्नु पर्दछ । कांग्रेस पार्टीले पुरातन शैली त्यागी नया पुस्तालाई जिम्मेवारी दिनु पर्दछ । सधैंको दरवार मोह त्यागनु पर्दछ । एमालेले सधैंको दोहोरो भुमिका अन्त्य गर्नु पर्दछ । आलोचनात्मक समर्थन भन्दै जनतालाई वेवकूफ बनाउने काम बन्ध गर्नु पर्दछ । माओदीले हत्या, आतकं छोड्नु पर्दछ । आफु सरकारमा हुदाहुदै आफै हडताल गर्नु, नारावाजी गर्नु र आफनै सरकारको आफै विरोध गर्नु अत्यन्त तल्लो स्तरको ब्यवहार हो । हत्या र आतकं बाट कुर्सीको आशा गर्नु भन्दा विचार, तर्क र

भिजनको आधारमा जनताको साथ लिए दिर्घकालीन सफलता हात लाग्दछ ।

हाम्रो देशमा धेरै बाध्यता र चुनौती छन् । हामी अहिलेनै जापान, अमेरीका, युरोपमा जस्तो नयां प्रविधीको अध्ययन अनूसन्धानमा कराडौं रुपैया खर्च गर्न सक्ने अबस्थामा छैनौ । अतः हामीले यस्ता देशहरुबाट सिक्ने र जान्ने कुराहरु धेरै छन् । चाहे विपक्षी होस् वा सहपाठी, चाहे स्वदेशी हुन् वा विदेशी हरेक ब्यक्ती, समाज र देश विदेशका राम्रा विचार र सद्भाव स्वीकानु पर्दछ । सधैं विपक्षी र विदेशीको विरोध गरी राजनैतिक हिरो बन्ने प्रवृत्ति बन्ध गर्नु पर्दछ । चुनाव अगावै प्रत्येक पार्टीले आफ्ना भावी विकाश योजना, वैदेशीक निती, आर्थीक सिद्धान्त जस्ता भिजन प्रशतुत गर्न पर्दछ । शान्ती भएमा मात्र देशमा सकारात्मक प्रतिस्पर्दा संभव छ । युद्ध र आतंकले भरीएका कुनैपनी राष्ट्र विकसीत छैनन् यस्ले हाम्रो देश पनि विकाश हुदैन ।

नेपाल एक अर्ब जनसंख्या भएको भारत होईन । हाम्रो नेपाल अमेरीका जस्तो पुर्वमा सामुद्र आंधी उत्तरमा आठ महिने हिमपात, दक्षीणमा घेरै उडाउने हुरी बतास र पश्चीममा आगलागीले सतीएको राष्ट्र होईन । नेपाल नत आधी भाग मरुभूमी र डेड अर्ब जनसंख्या भएको

चिन हो नत भुकम्पको त्रासले भरीएको जापान हो । नत हामीकहाँ अरबियन राष्ट्रमा जस्तो सुख्खा मरुभुमी छ, नत युरोपियन राष्ट्रमा जस्तो हुस्सू, वादल र वर्षाको प्रकोप । हरेक प्रकारका प्राक्रीतिक स्रोतले भरीएको नेपालमा कुनै कुराको खाँचो छ भने त्योहो नैकीतता, जिम्बेवारीता, इमान्दारीता र एउटा दरीलो भिजन । यस चुनावमा कुनैपनि पार्टी सरकारमा पुग्न सक्दछन् । जनताको मतको आधारमा जो कोहि पनि मन्त्री वा प्रधानमन्त्री बन्न सक्दछ । यस चुनावले हत्या आतकं र टिके प्रवितीबाट कुर्सी ताक्ने समयको अन्त्य गराउनु पर्दछ । जोसुकै पार्टी वा नेता आए पनि एउटा शान्त र बिकसीत नेपालको सासंद, मन्त्री, प्रधानमन्त्री वा राष्ट्रपती बन्ने वा एउटा विपन्न र गरीव राष्ट्रको सासंद, मन्त्री, प्रधानमन्त्री वा राष्ट्रपती बन्ने ? यहिनै हामी संपुर्ण नेपालीको प्रमुख र बर्तमान दाईत्व हो ।